

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАВЦІВ ПІД ЧАС ЗМАГАНЬ З ПОВІТРЯНОЇ АКРОБАТИКИ ТА ПІЛОННОГО СПОРТУ

CRITERIA FOR EVALUATING PERFORMERS DURING AIR ACROBATICS AND POLE SPORT COMPETITIONS

У статті розглянуто питання критеріїв оцінювання виконавців під час змагань з повітряної акробатики та пілонного спорту. Зазначені напрямки набувають популярності серед широкого кола населення, що обумовлює необхідність уніфікації системи змагального відбору та оцінювання на різних рівнях – від регіонального до міжнародного. У дослідженні охарактеризовано вікову, кваліфікаційну та видовищну класифікацію учасників, визначено допустимі та заборонені елементи у виступах, встановлено основні параметри оцінювання, зокрема технічну складність, артистичність та хореографічну складову. Проаналізовано відмінності у критеріях залежно від дисципліни (pole sport, pole art, aerial silks, aerial hoop тощо) та рівня підготовки виконавців (дебют, аматор, напівпрофесіонал, професіонал, еліт). У результаті узагальнено підходи до оцінювання виступів, що дозволяє формувати якісну методичну та тренувальну базу. Завдяки проведеному дослідженню нам вдалося визначити основні критерії оцінювання в повітряній акробатиці та пілонному спорті під час змагань. Завдяки нашому дослідженню було з'ясовано, які обов'язкові елементи слід використовувати під час змагань для виконавців у повітряній акробатиці та пілонному спорті, а також які елементи є забороненими. Також, нам вдалося дослідити, що саме вітається та на що звертають увагу судді під час змагань з цих напрямків. Розподіл по категоріям відбувається з поступовим ускладненням програми, що дає змогу виконавцям професійно зростати та підвищувати свій виконавський рівень. Наявність обов'язкових елементів контролюється кваліфікованими суддями, котрі оцінюють якість виконання та артистичні, музичні, хореографічні навички виконавців.

Ключові слова: повітряна акробатика, пілонний спорт, критерії оцінювання, категорії учасників, змагальна система.

Performers in such disciplines as aerial acrobatics and pole sports have the opportunity to participate in competitions of various levels, namely regional, national, European, and world competitions. In order to participate in competitions, it is necessary to determine the category in which the performer will compete. To do this, it is necessary to indicate the performer's age category, their experience in performances, and the discipline of aerial acrobatics and pole sports in which the performer will present their program. For each category, there are permitted and prohibited elements that the performer must perform during the performance. If all requirements are met and the performer has performed all elements qualitatively and in compliance with the rules of performance, there is a chance to receive a higher score and be able to continue performing in a more professional category and apply to participate in the selection for European and world competitions. The aim of our study was to determine the criteria for evaluating performers in aerial acrobatics and pole sports during competitions. To this end, the following task was set: to study the requirements for different categories during competitions in aerial acrobatics and pylon racing on various official websites of competitions and federations. Thanks to our research, we were able to identify the main evaluation criteria in aerial acrobatics and pole sports during competitions. Our research revealed which mandatory elements should be used during competitions for performers in aerial acrobatics and pole sports, as well as which elements are prohibited. We also managed to find out what is welcome and what the judges pay attention to during competitions in these disciplines. The distribution by categories occurs with a gradual increase in the complexity of the program, which allows performers to grow professionally and improve their performance level. The presence of mandatory elements is controlled by qualified judges who evaluate the quality of performance and the artistic, musical, and choreographic skills of the performers.

Key words: aerial acrobatics, pole sport, evaluation criteria, competition, categories.

УДК 796.417.012.432:796.092.29
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/86.1.10>
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

Драч Т.Л.,
аспірантка кафедра теорії та методики
фізичної культури
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана
Боберського,
тренер-хореограф
Школи повітряної акробатики Шоколад
(м. Львів)

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Повітряна акробатика та пілонний спорт є сучасними напрямками фізичної активності, що активно розвиваються в Україні та світі. Систематичне проведення змагань різного рівня передбачає необхідність чітко регламентованих критеріїв оцінювання, які б враховували як технічні аспекти виконання, так і артистичність, хореографічну виразність і відповідність вимогам безпеки. Недостатня кількість уніфікованих методичних рекомендацій ускладнює підготовку спортсменів та роботу суддівської колегії. Питання критеріїв оцінювання у пілонному спорті є важливим, адже допомагає виконавцям добре підготуватися та створити методичну базу для проведення

занять з повітряної акробатики та пілонного спорту. На кожних змаганнях слід ретельно вивчати умови постановки номерів, для того, щоб тренер правильно скомпанувати програму для виконавців у цих напрямках. Змагання з повітряної акробатики та пілонного спорту в Україні проводяться регулярно в Києві, Львові, Ужгороді, Дніпрі та інших містах нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням методичної підготовки у повітряній акробатиці та пілонному спорті займалися такі науковці як Невелика А., Сутула О. (2022)[1], Sobko I.M., Velieva A.R., Sobko Y.O., Slastina O.O. (2022) [10]. Детально розглянуто критерії оцінювання в таких напрямках як повітряна акробатика та пілонний спорт у вимогах до змагань на офіційних інтернет

сторінках Fusion Air Cup у Львові [11], на сторінці в Інстаграм Міжнародного чемпіонату з повітряної акробатики та пілонного спорту Magic Air Championship, на офіційному сайті Міжнародної асоціації повітряної акробатики та пілонного спорту POSA [13] та ін. Проте систематизація критеріїв оцінювання для різних дисциплін та рівнів спортсменів потребує подальшого теоретичного осмислення.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Повітряна акробатика та пілонний спорт є сучасними напрямками фізичної активності, що активно розвиваються в Україні та світі. Систематичне проведення змагань різного рівня передбачає необхідність чітко регламентованих критеріїв оцінювання, які б враховували як технічні аспекти виконання, так і артистичність, хореографічну виразність і відповідність вимогам безпеки. Недостатня кількість уніфікованих методичних рекомендацій ускладнює підготовку спортсменів та роботу суддівської колегії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення системи критеріїв оцінювання виконавців у повітряній акробатиці та пілонному спорті під час змагань різного рівня. Задля цього було поставлено такі завдання: проаналізувати вимоги до учасників змагань відповідно до вікових та кваліфікаційних категорій; виокремити обов'язкові та заборонені елементи для кожної категорії; узагальнити критерії технічного, хореографічного та артистичного оцінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В таких сучасних напрямках як повітряна акробатика та пілонний спорт важливими є критерії оцінювання, за котрими оцінюють виконавців є техніка виконання, артистичність та музичність. Щоб визначити за якими критеріями буде оцінюватися виконавець для початку необхідно обрати категорію, в яку виконавець подає заявку. Поділ на категорії на кожних змаганнях індивідуальні, у кожній категорії є свої дозволені та заборонені елементи [7].

Категорії в змаганнях бувають такими: дебют, старт, аматори, напівпрофесіонали, професіонали, еліт. В кожних змаганнях своя градація по категоріям. В категорію дебют можуть подавати лише ті учасники, котрі раніше не приймали участь у змаганнях. В категорію дебют має можливість подавати спортсмен з базовим рівнем досвіду та який не мав досвіду у змаганнях, які можуть обирати елементи з найнижчою технічною вартістю. Тільки такі виконавці можуть подати заявку на участь в категорії дебют. Переважно учасники, які подають заявку на участь в цій категорії мають досвід занять менше одного року; не мають практики виступів на змаганнях; не брали участі у жодних змаганнях з пілонного спорту та повітряної акробатики (внутрішньошкільних, регіональних, всеукраїнських, міжнародних, тощо) [8].

В категорію аматор мають право подавати заявки на участь спортсмени з середнім рівнем досвіду, які можуть обирати елементи з найнижчою технічною вартістю. Заявник не має права претендувати на розряд аматор, якщо він змагався в розрядах напівпрофесіонали, професіонали та еліт в минулому в будь-яких національних змаганнях; входив двічі в трійку переможців в розряді аматор на національних змаганнях.

В категорію напівпрофесіонали мають право подавати заявку виконавці з достатнім рівнем досвіду, які можуть обирати елементи з середньою технічною вартістю. До цієї категорії можуть подати заявку лише учні середнього або високого класу; виконавці, які змагалися в розряді напівпрофесіонали в минулому на національних змаганнях; виконавці, які двічі входили в трійку перших місць на національних змаганнях в розряді аматор [9].

До категорії професіонали мають право подавати заявку на участь виконавці з достатнім рівнем досвіду, які можуть обирати елементи з вищою технічною майстерністю. До цієї категорії відносяться учні середнього або високого класу; виконавці, які змагалися в розряді професіонали в минулому на національних змаганнях; виконавці, які двічі входили в трійку перших місць на національних змаганнях в розряді аматор (напівпрофесіонали).

В категорію Еліт мають право подавати заявку на участь лише першокласні виконавці, які можуть виконувати елементи з найвищою технічною складністю, і які мають змогу змагатися з іншими першокласними спортсменами: До цієї категорії можуть відноситися виконавці вищого класу; виконавці, які в минулому змагалися на міжнародних та світових чемпіонатах; виконавці, котрі в минулому двічі входили в трійку переможців в розряді професіонали [7].

Напрямки з яких проводяться змагання з повітряної акробатики та пілонного спорту можуть бути такими: pole sport, pole art, pole exot, aerial hoop sport або art, aerial silks sport або art, original props [9].

Виконавців також ділять по віковим категоріям: наприклад, може бути така градація: діти 4–6 років; діти 7 – 9 років; діти 10–13 років; юніори 14–17 років; дорослі 18+ ; дорослі 30+; дуети діти; дуети 18+. Кожний учасник змагань подає себе в ту категорію, яка відповідає його віку на момент проведення змагань [8].

Оцінювання в категорії pole sport відбувається таким чином. За техніку і виконання виконавець може отримати максимум 60 балів. За артистизм та хореографію – максимум 40 балів.

Система оцінювання здійснюється за такими параметрами: технічні надбавки – оцінювання всіх трюків, їх складності, утримання та положення тіла під відповідним кутом, чистота виконання елементів, оцінювання оригінальних переходів, та авторських трюків.

Технічні списання можливе за незадовільне виконання елементів (включаючи обов'язкових), втрат рівноваги, падіння, невміння виконати вибраний елемент, невиконання вказаних обов'язкових елементів, ненапругтість носків та колін.

Також додатково оцінюється під час змагань артистичне та хореографічне виконання, вміння ритмічно поєднувати рухи з музикою, передавати образ на емоційному стані, виконувати рухи плавно, чітко передати в танці обраний образ та поєднати його з музикою [2, с. 75].

Обов'язковими елементами для дебют pole sport є мінімум два трюки на утримання (один на силу та один на гнучкість), можуть бути присутні крутка на статичному пілоні, крутка на динамічному пілоні, динамічна комбінація; демонстрація різних видів залазу, стійки біля пілону; зв'язки з демонстрацією різних переходів від трюка до трюка.

Виконання всіх потрібних елементів, а також хореографічна постановка без пілона, з пілоном значно підвищить критерії оцінювання рівня виконавця.

В категорії дебют забороняється виконувати елементи високого рівня технічної складності, такі як fonji, перехвати, X-flag, Starfish, Iron flag passe, Rainbow Marchenco, Crossbow та інші елементи, які відповідають категорії Еліт та Профі. За невиконання даного правила, з виконавця можуть бути зняті бали за кожен заборонений елемент [8].

Для аматорів pole sport в програмі мають бути присутні: мінімум два трюки на утримання (один на силу та один на гнучкість); мінімум одна крутка на статичному пілоні та одна крутка на динамічному пілоні; мінімум одна динамічна комбінація, можуть бути присутні демонстрація різних видів залазу, стійки біля пілону, зрив; зв'язки з демонстрацією різних переходів від трюка до трюка. Значно підвищить критерії оцінювання рівня виконавця хореографічна постановка без пілона та з пілоном.

В категорії аматори також забороняється виконувати елементи високого рівня технічної цінності, такі як fonji, перехвати, X-flag, Starfish, Iron flag passe, Rainbow Marchenco, Crossbow та інші елементи, які відповідають категорії Еліт та Профі. За невиконання даного правила, зі спортсмена будуть знімаються бали за кожен заборонений елемент. Дозволено виконання обертання «Фенікс» в категорії аматор, але за умови, якщо тяга у «прапорець» виконується через бік за допомогою інерції [9].

Для категорії напівпрофесіонали pole sport в програмі мають бути присутні мінімум чотири трюки на утримання (два на силу та два на гнучкість); мінімум одна крутка на статичному пілоні та одна крутка на динамічному пілоні; мінімум одна динамічна комбінація. Також можуть бути присутні демонстрація різних видів залазу, стійки біля пілону, зрив, зв'язки з демонстрацією різних переходів від трюка до трюка, підвищить оцінювання рівня спортсмена хореографічна постановка без пілона та з пілоном [7].

Для категорії професіонали pole sport в програмі мають бути присутні мінімум чотири трюки на утримання (два на силу та два на гнучкість); мінімум одна крутка на статичному пілоні та одна крутка на динамічному пілоні; мінімум одна динамічна комбінація, можуть бути присутні силові підйоми; демонстрація різних видів залазу, стійки біля пілону, зрив, зв'язки з демонстрацією різних переходів від трюка до трюка, значно підвищить критерії оцінювання рівня спортсмена хореографічна постановка без пілона, з пілоном.

В категорії Еліт pole sport в програмі мають бути присутні мінімум шість трюків на утримання (три на силу та три на гнучкість); мінімум одна крутка на статичному пілоні та одна крутка на динамічному пілоні, мінімум одна динамічна комбінація, можуть бути присутні силові підйоми, демонстрація різних видів залазу, стійки біля пілону, зрив, зв'язки з демонстрацією різних переходів від трюка до трюка. Також значно підвищить критерії оцінювання рівня спортсмена хореографічна постановка без пілона, з пілоном.

Напрямок pole art має особливі вимоги для постановки номерів. Обов'язкові елементи в Pole Art відсутні. Оцінювання номеру розподіляється на 60% – хореографія, 40% – трюки на пілоні. Хореографія має включати в себе: вміння ритмічно поєднувати рухи з музикою, передавати образ на емоційному стані, виконувати рухи плавно, чітко передати в танці обраний образ та поєднати його з музикою.

Виконавець має продемонструвати технічні навички, показати гнучкість, утримувати вибраний елемент, виконувати трюки на силу, крутки на статичному та динамічному пілоні, оцінюються також оригінальні переходи і комбінації, а також авторські трюки та комбінації.

Категорії повітряної акробатики на полотнах також поділяються на рівні. Першим є рівень дебют. Обов'язковими елементами для категорій повітряної акробатики дебют aerial silks sport мають бути мінімум два трюки на утримання (один на силу та один на гнучкість), може бути присутнім елемент на баланс. Значно підвищить критерії оцінювання рівня виконавця хореографічна постановка без снаряда та зі снарядом. В категорії дебют забороняється виконувати елементи високого рівня технічної складності, які відповідають категорії еліт та профі. За невиконання даного правила, з виконавця можуть знімаються бали за кожен заборонений елемент [10].

Для категорії аматори aerial silks sport в програмі мають бути присутні мінімум два трюки на утримання (один на силу та один на гнучкість); мінімум один елемент на баланс. Також можуть бути елемент на баланс, розмотування та намотування. Значно підвищить критерії оцінювання рівня виконавця хореографічна постановка без снаряда та зі снарядом [5, с. 80].

В категорії аматор забороняється виконувати елементи високого рівня технічної складності, які

відповідають категорії еліт та профі. За невиконання даного правила, з виконавця можуть зніматися бали за кожен заборонений елемент.

В програмі напівпрофесіоналів Aerial Silks Sport мають бути присутніми мінімум чотири трюки на утримання (два на силу та два на гнучкість); мінімум один елемент на баланс. Також можуть бути присутні демонстрація різних видів залазу; динамічні комбінації; розмотування, намотування, перехвати. Додаткові бали можна отримати за хореографічну постановку без снаряда та зі снарядом [1, с. 38].

До категорії професіонали aerial silks sport в програмі мають бути мінімум шість трюків на утримання (три на силу та три на гнучкість), мінімум один елемент на баланс, мінімум одна динамічна комбінація. Також можуть бути присутні демонстрація різних видів залазу, динамічні комбінації, розмотування, намотування, перехвати, важко координаційний баланс, без додаткового намотування на тіло. Значно підвищить критерії оцінювання рівня виконавця хореографічна постановка без снаряда та зі снарядом.

Для категорії еліт aerial silks sport в програмі мають бути присутні мінімум шість трюків на утримання (три на силу та три на гнучкість), мінімум один елемент на баланс, мінімум одна динамічна комбінація. Також можуть бути присутні демонстрація різних видів залазу, динамічні комбінації; розмотування, намотування; перехвати; важко координаційний баланс, без додаткового намотування на тіло. Значно підвищить критерії оцінювання рівня виконавця хореографічна постановка без снаряда та зі снарядом.

Програма такої категорії як aerial silks art може включати в себе різноманітні спортивні, хореографічні та театралізовані направлення, але техніка на снаряді повинна розглядатися протягом всього виступу. Дозволяється використання аксесуарів, реквізиту та декорацій, які спортсмен виносить та заносить самостійно в один прийом. Спортсмен рівня аматор та дебют при виборі елементів для виконання програми повинен дотримуватись тих же правил як спорт, тобто в цій категорії також діють заборонені елементи [1, с.39].

Система категорії артистична на снаряді включає чотири параметри, а саме: хореографія, рівень складності, виконання та презентація. Учасники оцінюються по всім чотирьом параметрам. Фінальна оцінка поєднує всі чотири параметри, а учасник з найвищим балом буде

вважатися переможцем. Обов'язкові елементи відсутні, і більше балів нараховується за навички виконання, а не технічні навички.

В цій категорії заборонено виконання рухів які є елементами в стилі "тверк" та елементів які використовуються у стилі «stripplastic» та інших елементів з відвертим підтекстом, таких як exotic pole dance, stripplastic тощо.

Висновки з проведеного дослідження і перспективи в цьому напрямку. Результати дослідження дозволили систематизувати та уніфікувати критерії оцінювання виконавців у повітряній акробатиці та пілонному спорті. Чітке розмежування категорій, регламентація дозволених та заборонених елементів, багатокомпонентна система оцінювання забезпечують об'єктивність та прозорість змагального процесу. Визначені критерії сприяють створенню методичної бази для тренерів та спортсменів, стимулюють поступове професійне зростання виконавців та підвищення їх техніко-артистичного рівня.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Невелика А., Сутула О. Історія виникнення повітряної акробатики, як виду спорту. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології*, 2022. № 7(1). С. 38-40.
2. Сосіна В.Ю. Хореографія в спорті: навч. посіб. Київ: Олімпійська література; 2021. 276 с.
3. Kartali I. Pole dance fitness. 1st edition. Meyer & Meyer Media; 2018. 416 p.
4. Saldana C.G.O, Gavira J.F., Oliver A.J.S. Evaluation of motivational factors in the practice of pole sport: preliminary validation. *Revista de psicologia del deporte* 2017, 26: 62-67.
5. Santos S. Simply Circus. Introduction to Rigging Lyras and Trapeze Bars. Simply Circus: Inc.; 2013. 218 p.
6. Sobko I.M., Velieva A.R., Sobko Y.O., Slastina O.O. Factors of special physical fitness of athletes involved in Pole Sports. *Health, Sport, Rehabilitation*. 2022. № 8(4), p. 42–53.
7. POSA Pole sports and art federation [Internet]. 2024 [cited 2024 May 21]. URL: <https://www.posaworld.org/documents/>
8. Pole UNIVERSE 2021 [Internet]. 2021 [cited 2024 May 21]. URL: <http://www.royalpoledance.com/pu.html>
9. Ukrainian Pole sport and Aerial acrobatics Federation [Internet]. 2024 [cited 2024 May 21]. URL: <https://www.polesportua.org/sport-na-piloni>.
10. Pony Poison. Simply Circus. Aerial silk. [Internet]. 2024 [cited 2024 May 21]. URL: <http://www.simplycircus.com.au/face-painting--balloons.html>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.09.2025

Дата публікації: 24.09.2025